

4 - Kompensacija

Kokia procedūra taikoma reikalavimui, kad nusikaltėlis atlygintų žalą? (pvz., teismo byla, civilinis ieškinys, civilinis ieškinys baudžiamojoje byloje)?

Dažniausiai žalos ir palūkanų sumą aukų naudai, kaip kompensaciją už jų patirtus nuostolius, nustato už nusikaltėlio nuteisimą atsakingas teismas, jei kaltinamasis pripažįstamas kaltu.

Norint teismo paprašyti priimti sprendimą dėl kompensacijos, būtina, kad aukos į baudžiamąją bylą įstotų kaip civiliniai ieškovai. Aukos civilinį ieškinį gali pareikšti bet kuriuo tyrimo metu. Nereikalaujama, kad aukos atvyktų į bylos nagrinėjimą. Joms gali atstovauti advokatas ir jos savo prašymus gali pateikti raštu prieš bylos nagrinėjimą.

Jeigu aukos nepareiškia civilinio ieškinio arba nepateikia jokių prašymų, teismas negalės savo iniciatyva priteisti palūkanų aukos naudai.

Aukos, kurios baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu nepareiškia civilinio ieškinio, nepraranda savo teisės gauti kompensaciją.

Tiesą sakant, aukos vis tiek gali pareikšti nusikaltėliui civilinį ieškinį civiliniuose teismuose, jeigu jos tai padaro prieš sueinant civilinėje teisėje nustatytam senaties terminui ir jeigu įrodo, kad atitinkami faktai reiškia civilinį pažeidimą.

Teismas liepė nusikaltėliui man atlyginti žalą ir (arba) sumokėti kompensaciją. Kaip užtikrinti, kad nusikaltėlis sumokėtų?

Baudžiamojo teismo vaidmuo yra kiekybiškai įvertinti aukoms padarytą žalą, tačiau jis nesikiša sprendžiant priteistų nuostolių ir palūkanų išieškojimo klausimus.

Įteikus galutinį sprendimą, aukos turi nuspręsti, ar imsis veiksmų, kad gautų iš nusikaltėlio šių nuostolių atlyginimą.

Dažniausiai nuostolių ir palūkanų išieškojimo priežiūra pasirūpins advokatas, pirmiausia siekdamas taikaus atlyginimo ir šiuo tikslu kreipdamasis į nuteisto asmens advokatą arba į antstolį, kad šis užtikrintų sprendimo vykdymą.

Jeigu apkaltinamąjį nuosprendį priėmęs teismas paskelbia lygtinį nuosprendį, kuriame nustatyta pareiga sumokėti kompensaciją, generalinis prokuroras, atsakantis už nuosprendžių vykdymą, patikrins, ar nuteisti asmenys vykdo jiems nustatytas pareigas.

Jei nusikaltėlis nemoka, ar gali valstybė man atlikti išankstinį mokėjimą? Kokiomis sąlygomis?

Teismo nagrinėjimo metu teismas gali priteisti laikinas išmokas, kurios mokamos iki, pvz., eksperto pranešimo rezultato. Jeigu nusikaltėlis atsisako mokėti šias išmokas arba negali to padaryti, Teisingumo ministerija pagrįstais atvejais gali perimti bylą.

Ar turiu teisę į kompensaciją iš valstybės?

1984 m. kovo 12 d. iš dalies pakeistame įstatyme dėl kompensacijos tam tikroms aukoms, kurios dėl nusikalstamos veikos patyrė kūno sužalojimą, sukuriama teisė į kompensaciją, kuri mokama iš valstybės biudžetą tam tikrų nusikaltimo aukų naudai. Tai yra svarbi priemonė aukoms tuo atveju, kai:

nenustatyta užpuoliko tapatybė; negalima rasti agresoriaus, nors jo tapatybė nustatyta; nusikaltėlis yra nemokus.

Siekdamos apginti savo teisę, aukos privalo kreiptis į Teisingumo ministeriją, kuri per šešis mėnesius priima sprendimą dėl ieškinių sumokėti kompensaciją. Ieškiniai turi būti surašyti prancūzų, vokiečių arba liuksemburgiečių kalba ir juose turi būti nurodyta faktų data, vieta ir tikslus pobūdis. Faktų ir aukos patirtos žalos dokumentiniai įrodymai turi būti pridedami prie šio rašto siekiant pagrįsti ieškinį.

Teisei į kompensaciją taikomos tam tikros sąlygos, kurias aukos turi atitikti:

aukos privalo reguliariai arba nuolat gyventi Liuksemburgo Didžiojoje Hercogystėje arba būti Europos Sąjungos arba Europos Tarybos valstybės narės piliečiai. Be to, nusikalstamos veikos metu aukų dokumentai Liuksemburgo Didžiojoje Hercogystėje turi būti visiškai tvarkingi arba jos turi būti nukentėjusios nuo Baudžiamojo kodekso 382 straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos [*prekyba žmonėmis*].

Patirta žala turi atsirasti dėl tyčinių veiksmų, kurie atitinka nusikalstamos veikos pobūdį.

Žala turi būti susijusi su kūno sužalojimu, o ne tik su materialine žala (kuri, pvz., nėra susijusi su kompensacija paprastos vagystės atveju).

Dėl žalos turi būti gerokai sutrikdomos gyvenimo sąlygos, o to priežastimi gali būti pajamų praradimas arba sumažėjimas, padidėjusios neįprastos išlaidos arba nesugebėjimas vykdyti profesinės veiklos, vienu mokslu metu praradimas, kūno arba psichinė žala arba moralinė arba estetinė žala, taip pat fizinės arba psichologinės kančios. Baudžiamojo kodekso 372–376 straipsniuose nustatytų nusikalstamų veikų aukoms netaikoma pareiga pateikti fizinės arba psichologinės žalos įrodymų, kurių buvimo faktas yra preziumuojamas.

Kompensaciją valstybė moka tik jeigu auka jokių kitu būdu negali gauti veiksmingos ir pakankamos kompensacijos (*pvz., iš nusikaltėlio, socialinės apsaugos tarnybos arba pagal asmeninio draudimo polisą*).

Svarbu žinoti, kad kompensacijos gali būti atsisakoma arba ji gali būti sumažinta dėl aukų elgesio svarbiu metu arba dėl jų santykių su nusikaltėliu.

Jeigu valstybė kompensuoja aukoms, jos vis tiek gali prisidėti prie civilinio ieškinio ir reikalauti papildomų sumų iš nusikaltėlio, jeigu mano, kad kompensacija yra nepakankama. Tokiu atveju aukos privalo informuoti teismą apie tai, kad jos valstybei pareiškė ieškinį dėl kompensacijos arba, kai tinkama, kad gavo tokią kompensaciją iš valstybės.

Ar turiu teisę į kompensaciją, jei nusikaltėlis nenuiteisiamas?

Aukos turi teisę į kompensaciją, jeigu nusikaltėlis nenuiteisiamas ir jeigu jos yra nusikalstamos veikos aukos, arba jeigu užpuoliko tapatybė nebuvo nustatyta arba užpuoliko tapatybė nustatyta, tačiau jo negalima rasti arba nusikaltėlis yra nemokus.

Jeigu nėra teismo nagrinėjimo ir todėl teismas nenustato kompensacijos, Teisingumo ministerija gali priteisti fiksuotą sumą ir (arba) liepti ekspertui parengti išvadą, už kurią sumoka teismas, kad nustatytų aukai priteistinos kompensacijos sumą.

Ar turiu teisę į skubią išmoką, kol laikiu sprendimo dėl savo pateikto reikalavimo sumokėti kompensaciją?

Jei tinkamai įrodoma, teisingumo ministras gali skirti išmoką, kuri mokama tol, kol nagrinėjamas prašymas.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.